

Шумерлар инсониятга ёзув, гилдирак, сугориш тизимлари ва илк конунларни такдим этган халқдир. Улар ўзларини «саг-гига» (кора бошлилар) деб аташган.

1. Ёзувнинг ихтиро қилиниши (Миххат)

Шумерларнинг энг катта ютуғи — миххат (клинопись) ёзувидир. Дастлаб хўжалик ҳисоб-китоблари учун лой лавҳачаларга чизилган белгилар кейинчалик мураккаб адабий асарлар ва конунлар ёзилишига хизмат қилган. Бу ёзув инсоният тарихидаги илк ёзма манбаларни (масалан, «Гилгамеш хақида достон») бизгача етиб қелишини таъминлади.

2. Шаҳар-давлатлар ва меъморчилик

Шумерлар дунёдаги илк йирик шаҳарларни қуришган: Урук, Ур, Лагаш, Ниппур. Ҳар бир шаҳар марказида Зиккурат деб аталувчи улкан поғонали ибодатхоналар қад кўтарган. Бу бинолар нафақат диний марказ, балки фан ва маъмурият ўчоғи ҳам бўлган.

3. Фан ва Технология

Шумерлар математика ва астрономияда жуда илғарилаб кетган эдилар:

60 лик санок тизими: Биз ҳалигача вақтни (бир соат — 60 дақиқа) ва айланани (360 даража) ўлчашда шумерлар тизимидан фойдаланамиз.

Гилдирак: Улар гилдиракни нафақат транспортда, балки кулолчиликда ҳам қўллай бошлашган.

Металлургия: Мис ва бронзадан қурул хамда асбоблар ясашган.

4. Ижтимоий тузум ва конунлар

Шумер жамияти катъий иерархияга асосланган эди: ҳукмдор (эн ёки энси), қохинлар, ҳунармандлар ва дехконлар. Дунёдаги илк ёзма конунлар тўплами (масалан, Ур-Намму конунлари) айнан шу ерда пайдо бўлган. Улар сугориш каналлари қуриш орқали қўл ўртасида юқори ҳосилдор дехкончилиқни йўлга қўйишган.

5. Шумерлар қаерга қойиб бўлди?

Милоддан аввалги II минг йиллик бошида ички урушлар ва қўшни аккадлар, эламийларнинг хужумлари натижасида Шумер давлатлари заифлашди. Натижада улар Бобил (Вавилон) маданияти таркибига сингиб кетдилар. Бирок шумер тили ва ёзуви юзлаб йиллар давомида илм-фан ва дин тили сифатида яшашда давом этди.

Хулоса

Шумерлар — инсоният тамаддунининг «пойдевори»дир. Биз бугун ишлатаётган таквим, вақт ўлчови, ҳукукий нормалар ва ҳатто адабий жанрларнинг илдизи айнан шу халққа бориб тақалади.

Сизни шумерларнинг диний эътиқодлари ёки Гилгамеш афсонаси хақида батафсилроқ маълумот қизиқтирадими?

Абу Муслим (профессор)